

Odnos komunističkih vlasti prema vjerskoj praksi na području Općine Đakovo na primjeru „Izvještaja o djelovanju i utjecaju klera” iz 1955. godine

UDK 322(497.5 Đakovo)“1945/1955”

Pregledni članak

Slađana Josipović Batorek

Filozofski fakultet, Osijek

U radu se u cijelosti u izvornom obliku donosi dokument „Izvještaj o djelovanju i utjecaju klera”, na području tadašnje Općine Đakovo nastao 1955. godine. U Izvještaju se analizira utjecaj Katoličke crkve među lokalnim stanovništvom s posebnim naglaskom na određene aspekte vjerske prakse, ponajviše proslave crkvenih godova. Pri tome se kao posebno negativna pojava ističe sudjelovanje članova Saveza komunista u navedenim vjerskim manifestacijama i obredima. Iako opsegom kratak, dokument zorno prikazuje odnos komunističkih vlasti prema Katoličkoj crkvi i metode praćenja njenog djelovanja na lokalnoj razini s ciljem pronalaženja učinkovitih sredstava za suzbijanje njenog utjecaja među stanovništvom.

Ključne riječi: Katolička crkva, komunistički režim, Đakovo, vjerska praksa, Savez komunista

Završetak Drugog svjetskog rata i dolazak Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) na vlast 1945. godine, označili su početak novog, dugogodišnjeg sukoba između vladajućeg režima i vjerskih zajednica na ovim prostorima,

posebice Katoličke crkve. Obračunavši se s ostacima građanskih stranaka iz prijeratnog razdoblja, na putu uspostave jednostranačkog, autoritarnog sustava komunističkom se režimu našla Katolička crkva, kao potencijalno uporište oporbenih struja. Dolaskom na vlast KPJ započinje s ostvarivanjem svog međuratnog programa, koji je predviđao odvajanje crkve od države i škole od crkve, oduzimanje crkvene imovine te marginalizaciju njenog utjecaja u društvu, što je u redovima Katoličke crkve izazvalo veliki strah i nepovjerenje prema novom režimu. Sveopća preobrazba jugoslavenskog društva podrazumijevala je uspostavu ideološkog i političkog autoriteta Komunističke partije i kontrolu cjelokupnog političkog, ekonomskog i društvenog života od strane vladajuće strukture. U tom smislu, postojanje bilo kakve opozicije, kako političke tako i ideološke, za nove je vlasti bilo neprihvatljivo. Crkveno-državni sukob očitovao se u sudskoj i zakonodavnoj represiji prema Crkvi i kleru, oduzimanju crkvene imovine, ograničenju, kasnije i zabrani vjerske nastave u državnim školama, otežanoj izdavačkoj djelatnosti, te brojnim zabranama koje su onemogućavale djelovanje Katoličke crkve u narodu, ali i slobodno izražavanje vjerskih osjećaja katoličkih vjernika. Zaoštavanje odnosa tijekom godina, dostiglo je vrhunac tijekom 1952. godine, najprije izbacivanjem Bogoslovnog fakulteta iz sastava Zagrebačkog sveučilišta, izbacivanjem vjeronauka iz državnih škola te konačno prekidom diplomatskih odnosa između Svete Stolice i Jugoslavije u prosincu iste godine. U razdoblju koje je uslijedilo nije bilo značajnijih sukoba, ali ni konkretnijih poticaja za sređivanjem odnosa između Katoličke crkve i države.

U istraživanju crkveno-državnih odnosa na području komunističke Jugoslavije, kao i proučavanju vjerskih sloboda unutar komunističkog sustava, nezaobilazan aspekt predstavlja i ispitivanje određenih kategorija vjerske prakse, kao što su sudjelovanje u različitim crkvenim obredima i svečanostima: krštenju, krizmi, crkvenom vjenčanju, hodočašćima, procesijama, misi i sl., na temelju kojih možemo dobiti konkretnije podatke o intenzitetu i vitalnosti religijskog života pojedinog društva.¹ Iako je *Ustavom Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ)* iz 1946. godine i kasnijim *Zakonom o pravnom položaju vjerskih zajednica* donesenim 1953. godine, vjernicima u Jugoslaviji zajamčeno slobodno ispovijedanje vjere i sudjelovanje u vjerskim obredima, mnogi primjeri kršenja osnovnih ljudskih i građanskih prava govo-

---

1 Hubert Knoblauch, *Sociologija religije*, Zagreb 2004., str. 101.

rili su o izuzetno niskom stupnju vjerskih sloboda, što se ponajbolje očitovalo u odnosu komunističkih vlasti prema uobičajenim i gotovo svakodnevnim vidovima vjerske prakse. Kako je zbog njene izrazite vanjske forme religijske praksu i njene obrede bilo najlakše uočiti i pratiti, komunističke su vlasti utjecaj Katoličke crkve na stanovništvo tumačili upravo na osnovu njihova sudjelovanja u različitim crkvenim obredima i svečanostima. U uvjetima odvojenosti crkve od države i nametanja komunističkog i ateističkog svjetonazora u cjelokupnom društveno-političkom životu, Katolička je crkva u svom djelovanju ponajviše inzistirala na tim vanjskim izrazima religioznih osjećaja, koji su trebali predstavljati odraz unutrašnjeg raspoloženja i prenijeti poruku nepokolebljivosti kršćanskog duha. Sudjelovanje Crkve u gotovo svim važnijim životnim događajima pojedinca, od rođenja do smrti, komunističke su vlasti nastojale suzbiti nametanjem alternativnih rješenja, kako bi se „kultu čovjeka” pružila odgovarajuća pažnja koju zahtijeva u određenim trenucima, ali ujedno i smanjio utjecaj crkve i svećenstva.² Javne i nerijetko izuzetno dobro posjećene vjerske manifestacije komunističkom su režimu bile jasan znak privrženosti Katoličkoj crkvi, pa se u skladu s tumačenjem religije kao „privatne stvari pojedinca” i takve oblike javnog izražavanja vjerskih osjećaja nastojalo zabraniti ili barem svesti unutar zatvorenog kruga crkve. Utjecaj Katoličke crkve među narodom, vlasti su nastojale utvrditi i praćenjem rasta ili pada u odlascima na sv. Misu, osobito u veće blagdane, obavljanju obreda crkvenog vjenčanja i krštenja te ostalih sakramenata, a slučajevi njihova prakticiranja među članstvom Komunističke partije/Saveza komunista bili su jedan od najčešćih povoda za izricanje različitih partijskih opomeni i kazni. Djelovanje i utjecaj katoličkog svećenstva komunističke su vlasti pratile i kroz održavanje crkvenih godova, odnosno ‘kirvaja’, koji su za vlasti također predstavljali jedan od važnijih pokazatelja religioznosti stanovništva. O njihovim održavanjima i posjećenosti često je bilo govora i u izvješćima lokalnih partijskih i kulturno – prosvjetnih organizacija o političkoj situaciji na terenu i djelovanju Katoličke crkve.

Jedan od takvih je i Izvještaj koji se u nastavku donosi u cijelosti. Riječ je o dokumentu napisanom na šest strojno pisanih stranica veličine A4, a nalazi se u Državnom arhivu u Osijeku u sklopu arhivskog fonda 64 „Skupština ko-

---

2 Ivan Medved, „Katolička crkva na području Narodnog odbora kotara Slavonski Brod u dokumentima Kotarskog komiteta SKH (KPH) Slavonski Brod 1945. - 1960.” *Scrinia Slavonica*, br. 6, Slavonski Brod 2006., 762-763.

tara Osijek 1945. – 1967.” u kutiji 1487 „1955. – 1961. Prosvjeta i kultura” u fasciklu „1955.”. Autor(i) dokumenta nije poznat, budući nije potpisan te je najvjerojatnije riječ o prijepisu. Dokument je ovdje donesen u izvornom obliku, bez zadiranja u jezik i pravopis, dok se u uglatim zagradama nalaze dopune pojedinih riječi.

* * *

IZVJEŠTAJ

U ovom izvještaju nastojat ću obraditi djelatnost i utjecaj klera na bivšem kotaru Djakovo³ kroz 1955., kao i druge momente, koji omogućavaju, pa makar oni dolazili i sa strane komunista, da se ta djelatnost proširi i uhvati korjen u masama.

Ta djelatnost, iznešena u ovom izvještaju, suviše ja mala u odnosu kakva ona faktički postoji, obzirom da bi trebalo mnogo više vremena, kako bi se prikupili detaljni podaci, naročito po selima, iz čega bi se tek onda mogla dobiti potpuno jasna situacija. Sredstva i forme te djelatnosti su mnogobrojna i različita, a najbolje ćemo ih sagledati kroz niže izlaganje, počev od kirvaja, pa mnogih drugih.

U selima bivšeg područja kotara Djakovo, a koja sada pripadaju kotaru Osijek, u toku 1955. održani su slijedeći kirvaji:

6. VIII. 1955.	u Selcima prisutno oko	2.000 vjernika i dr.
6. VIII. 1955.	u Piškurevcima ⁴	3.500
16. VIII. 1955.	Viškovcima	2.500
21. IX. 1955.	Satnici	3.000
26. VI. 1955.	Djakovu	5.000

3 U sastav kotara Đakovo ulazile su sljedeće općine: Bračevci, Drenje, Đakovo Vanjsko, Gašinci, Gorjani, Levanjska Varoš, Punitovci, Semeljci, Trnava, Velika Kopanica, Vrbica, Vrpolje i Vuka. Ukidanje kotara Đakovo uslijedilo je *Zakonom o području općina i kotara u NR Hrvatskoj* iz 1955. godine, kojim je veći dio njegova područja pripojen kotaru Osijek, dok je područje NO općina Levanjska Varoš i Vrpolje pripojeno kotaru Slavonski Brod. Vesna Božić Drljača, „Razvoj uprave na području Đakova od 1945. do danas”. *Zbornik Muzeja Đakovštine*, Đakovo, 2001., 259-260.

4 Piškorevci – u izvorniku krivo napisano ime mjesta.

20. IX. 1955.	Viškovicima	3.000
8. IX. 1955.	Semeljcima	3.000
16. VIII. 1955.	Kešincima	2.500
10. V. 1955.	Šir.[okom] Polju	2.500
21. I. 1955.	Vučevcima	2.000
21. I. 1955.	Mandićevcu	1.500
16. V. 1955.	Kučancima	2.000
12. VII. 1955.	Podgorju	2.000
15. VIII. 1955.	Bračevcima	500
20. VIII. 1955.	Slatiniku	2.000
28. VIII. 1955.	Vel.[ikom] Nabrdju	2.000
21. IX. 1955.	Gašincima	2.500
5. VI. 1955.	Potnjanima	2.000
8. XI. 1955.	Bračevcima	500
6. I. 1955.	Gorjanima	800
29. IX. 1955.	Drenje	2.000
25. VII. 1955.	Gorjanima	800
25. VI. 1955.	Jurjevcu	300
29. IX. 1955.	Josipovcu	500
25. IX. 1955.	Punitovicima	500
11. IV. 1955.	Tomašancima	300
26. VI. 1955.	Ivanovicima	400
8. XI. 1955.	Piškorevcima	1.500 ⁵

Ako ovo izrazimo u ciframa vidjet ćemo, da je u toku 1955. samo do sada održano 28 kirvaja, na kojima je prosječno prisustvovalo oko 2.000 vjernika,

5 Navedene brojke prisutnih, kao i datume pojedinih kirvajskih slavlja treba uzeti s rezervom. Naime, autor na više mjesta navodi krive datume crkvenih godova za pojedina sela, a i procjene prisutnih u nekim se navedenim primjerima čine pretjeranima. Primjerice, u Đakovačkoj Satnici kirvaj nije 21. rujna već na Rokovo, 16. kolovoza; u Viškovicima na sv. Mateja 21. rujna, a ne 20. rujna kako je navedeno itd. Osim toga, malo je vjerojatno da je u Vučevcima, koji su u to vrijeme

ili ako saberemo čitavu cifru, onda izlazi da je kroz te kirvaje prošlo oko 50.000 vjernika i drugih lica, koja su bila iz kojih razloga prisustvovala kirvaju.

Pored ovih kirvaja, u toku ove godine održan je veliki broj mladih misa i drugih svetkovina, medju koje spada i krizma održana u Drenju 27. IX. 1955., na kojoj je bilo prisutno oko 800 krizmanika, 800 kumova, te 1.400 ostalih, koji su bili prisutni krizmanju. U ovu cifru ne ulaze kirvaji koji će se održati do konca ove godine u selima: Vučevci, Forkuševci, Koritna, Mrzović, Paljevina, Bučje, Preslatinci, Budrovci i Pisak.

Na svim ovim kirvajima, pored domaćih, učestvuju i strani župnici, klerici iz VBSŠ-e⁶ Đakovo, kao i kanonici i profesori VBSŠ-e, kojima je zadatak da putem propovjedanja upute vjernicima „par očinskih riječi”.

Kako sam naprijed već napomenuo, na ovim kirvajima ne sudjeluju samo vjernici, već i drugi, kao članovi SSRN⁷ i naši komunisti.

U praksi se pokazalo da naši komunisti, a naročito po selima, učestvuju u pripremanju slave za naprijed navedene kirvaje, pekući prasce, pripremajući razna pića i drugo, a uobičajeno je da su im gosti pretežno vjernici. Oni to slavlje činu više tradicije radi, ali činjenica pokazuje, da to sve više zahvata maha i da poprima sve više religijski karakter. Koliko je tog korjena zahvatilo najbolje ćemo vidjeti iz nekoliko niže navedenih primjera.

U selima Semeljačke općine slavlje od strane komunista je masovno. Kao izuzetak da ne slave kirvaje mogu se navesti slijedeći drugovi: sekretar Općinskog komiteta Brodjanac Mirko, Podkonjak Simo, poštara na pošti Semeljci, drugovi milicionari, kao i neki drugovi komunisti koji su kolonizirani u ova sela, dok svi ostali, počev od predsjednika općine Filaković Adama, pa ostalih koji i te kako učestvuju u kirvajskom slavlju.

---

imali oko 550 stanovnika, proslavi crkvenog goda bilo prisutno 2000 ljudi, osobito ako se uzme u obzir da je riječ o zimskom dobu. U nekim slučajevima greške su zasigurno rezultat krivo prepisanog teksta, no kod procjena broja prisutnih i krivo navedenih datuma ne treba isključiti ni namjerno pretjerivanje, nepoznavanje i proizvoljno navođenje određenih podataka od strane autora izvještaja. Navedene pogreške ipak ne utječu na važnost ovoga izvještaja jer i sama činjenica da su komunističke vlasti pratile i vodile evidenciju o različitim vidovima vjerske prakse značajna je sama po sebi i dovoljno govori o odnosu vlasti prema Katoličkoj crkvi, kao i njenoj zabrinutosti zbog prevelikog utjecaja Crkve među stanovništvom.

6 Visoka bogoslova škola u Đakovu.

7 Socijalistički savez radnog naroda.

Isti je slučaj i na selima općine Gorjani, Predsjednik općine Perić Vladislav, kad slavi kirvajsku slavu po dva dana ne dolazi u kancelariju, a što je pojava i kod ostalih službenika komunista, a o slavlju naših seljaka komunista da i ne govorimo. Ipak na ovoj općini to nije toliko masovan slučaj, koliko na drugima, obzirom da su u ovim selima komunisti pretežno doseljenici. Slobodno možemo reći, da ne postoji ni jedan domaći komunist na ovoj općini da ne slavi kirvajsku slavu.

Na općini Drenje, ovo je i te kako masovna pojava kod komunista, medju koje u prvom redu dolazi sekretar Općinskog komiteta Kubica Franjo, Špoljarić Ivan, službenik općine, Kajtar Ivan i Vukelić Milan, radnici ekonomije, Fojtik Franjo, službenik šumarije i član općinskog komiteta, te Poljar Adam i Hajduković Nikola. Svi navedeni članovi SKJ⁸ su iz Drenja, a da ne govorimo o komunistima seljacima po selima općine Drenje, gdje je situacija u tom pitanju mnogo gora.

Ništa nije bolja situacija ni na općini Djakovo, naročito po selima ove općine, iako se kao izuzeci sa ovog slavlja mogu uzeti komunisti službenici, koji su zaposleni kako u općini, tako i u ostalim ustanovama. No, svakako i medju njima ima dobar dio takovih koji trače kirvaj.

Nećemo pretjerivati ako kažemo, da 80% komunista, pa možda i više, učestvuje u kirvajskom slavlju.

Ako pogledamo prostorije, u kojima žive komunisti, onda vidimo da su zidovi ukrašeni s raznim slikama svetim i religioznim. Dakle, isti je slučaj kao i kod slavlja kirvaja jer svi oni koji učestvuju kod slavlja kirvaja, drže po svojim kućama svete slike.

Najbolji primjer o tome govori slučaj sekretara općinskog komiteta Drenje – Kubica Franje, koji u svojoj sobi ima sliku djevice Marije i sv. Josipa. Josipa je iz rame izvadio i na to mjesto je stavio sliku Maršala Tita, tako da sada u sobi ima zajedno sliku Maršala Tita i djevice Marije. Ako pogledamo njega kao čovjeka i komunistu, onda se ne bi moglo reći da je loš komunist, čak se može reći da on spada u red boljih komunista na ovoj općini, ali on to sve čini pod utjecajem svoje žene i ostale rodbine, a sve pod vidom ne zamjeranja rodbini. Takovih i sličnih slučajeva ima mnogo po selima ovoga područja.

---

8 Savez komunista Jugoslavije.

Nisu rijetki slučajevi, kad je već riječ o svetim slikama, da vatrogasna društva u svojim prostorijama imaju sliku Maršala Tita, a s desne strane sv. Florijana.

DVD⁹ na dan kirvaja u Gorjanima priredilo je zabavu, čak šta više na taj dan su htjeli izvršiti otvorenje novoga Doma. U zidu doma su ostavili usječen prostor za kip sv. Florijana. Sve su ovo činili po direktivi Vicenc Josipa¹⁰, koji i te kako ima utjecaja baš na uglednije ljude u ovom selu. Intervencijom dobrih komunista ovaj slučaj je spriječen.

Komotno možemo reći, da 80% komunista u ovim selima drže svete slike po zidovima svojih prostorija.

Te kirvajske slave na veliko umasovljavaju i naše poljoprivredne zadruge, sa svojim gostionicama, mesnicama i drugim ugostiteljskim radnjama. U vezi s tim iznosim slijedeći primjer:

OPZ-a¹¹ Kešinci sa svojom gostionom obilazi sva obližnja sela u dane kada se održavaju kirvaji, a sve pod vidom profita. S tom gostionicom rukovodi Blažević Pero iz Kešinaca. Mesnica poljoprivredne zadruge takodjer po kirvajima peče i rasprodaje meso.

OPZ-e Drenje sa svojom gostionicom obavezno učestvuje na svakom kirvaju. S gostionom rukovodi Horvat Antun iz Pridvorja. OPZ-e Gašinci takodjer sa svojom gostionicom učestvuje na svim većim kirvajima, a gostionom rukovodi Lemo Mato iz Gašinaca. Sličnih i ovakovih slučajeva ima i po ostalim selima, gdje OPZ-e sa svojim šatrima izlaze na kirvaj.

Ako analiziramo učešće privatnih gostioničara, mesara, licitara i drugih kockara, možemo doći do zaključka, da to i te kako omasovljuje i brojčano ojačava kirvajske dane, a sve u cilju profita. Pri ovakovim slučajevima naši općinski organi ostali su pasivni i nesamoinicijativni, naime, nisu provjerali da li takova lica imaju dozvole, a niti su ih oporezivali, što bi u svakom slučaju smanjilo broj takovih učesnika. Prema tome nužno je, da i ovdašnje općine primjenu mjere, istovjetne mjerama bivšeg kotara Osijek, a koje mjere će svakako smanjiti broj posjetilaca kirvaja.

Nisu rijetki slučajevi da medju takovim privatnicima ima i članova SKJ, koji sa svojim gostionama učestvuju na kirvajima. Najbolje o tome govori slučaj Dotlić Luke iz Vučev[a]ca, člana SKJ, koji se na veliko sprema za

---

9 Dobrovoljno vatrogasno društvo.

10 Vincens Josip, župnik u Gorjanima.

11 Opća poljoprivredna zadruga.

predstojeći kirvaj, koji će se održati 11. XI. 1955. u Vučevcima. Za taj dan on je pripremio glazbu, prasce, pijaču, okrečio kuću i sl. On je prilično ugledan čovjek u selu, te se za njim povlače i drugi iz sela.

Nisu rijetki slučajevi da komunisti krste svoju djecu u crkvi, vjenčaju se u crkvama, ili pak da im obitelj pohađja crkvu. Žalosna, ali istinita, konstatacija jeste, da naši mladi ljudi – naročito po selima – mogu biti članovi SK dok se ne ožene, čim se ožene otpadaju od Partije, obzirom da se vjenčavaju u crkvi. U vezi s tim možemo navesti slijedeće konkretne primjere:

Bošnjak Mirko iz Forkuševaca vjenčao se u crkvi, krstio je dijete u crkvi, a i danas je član SKJ. Matoš Mijo iz Forkuševaca, član Općinskog komiteta SKJ, kao i Gujaš Josip, radnik na zemljišnom fondu, krstili su djecu u crkvi, a i danas su u članstvu. Stažić Nikola, član SKJ i službenik OPZ-e Gorjani, troje djece je krstio u crkvi. Pretpostavlja se, da je Bašim Mirko i žena Dinka krstili dijete u crkvi u Sl. Brodu. Oboje su članovu SKJ. Takodjer se pretpostavlja da je Babuljić Mijo čl. SKJ iz Gorjana krstio svoje dijete u crkvi.

Kako smo već naprijed naveli, česti su slučajevi, da familije naših komunista pohađjaju crkvu, ili da pozdravljaju s pozdravom „faljen isus”. Evo primjer: Kosanović Pero iz Semeljaca, član SKJ, žena i dvije kćerke idu u crkvu i pozdravljaju s pozdravom „faljen isus”, a jedna kćerka pjeva u crkvenom pjevačkom zboru. Rainger Ivan iz Semeljaca, član SK, žena mu takodjer posjećuje crkvu. Žena i djeca Špoljarić Ivana, člana SKJ iz Drenja, idu u crkvu. Žena zamjenika komandira stanice Narodne milicije Drenje – sada na službi zamjenika komandira stanice NM Ogulin – Perković Anita pozdravlja s pozdravom „faljen isus”. Žena i djeca Nikolić Marijana, člana SK iz Djakova, takodjer pohađjaju crkvu. Takovih i sličnih primjera ima mnogo na ovom kotaru.

U praksi se pokazalo, da komunisti, koji su do sad isključeni iz članstva SKJ, isključeni su uglavnom zbog religije – religijske nastrojenosti, obzirom da su pohađjali crkvu, krstili djecu u crkvi i vjenčali se po crkvama. Bilo je i takvih slučajeva, da su svojevoljno napustili organizaciju i vratili se k crkvi. Interesantna je pojava, da su svi ovakovi, koji su samovoljno napustili članstvo ili su isključeni, najbolji vjernici crkve. Medju takove u prvom redu spadaju slijedeći: Sarda Stjepan iz Kešinaca, isključen radi krštenja djeteta u crkvi, Augustinović Ilija, isključen zbog toga što je pod utjecajem žene pohađjao crkvu, Bagarić Pero, sada službenik općine Semeljci, isključen radi ispo- vjedanja u crkvi, Ervačić Pavo, isključen radi pohađjanja crkve, Koček Ivica,

isključen radi vjenčanja u crkvi, Vračarić Milica, isključena radi posvećivanja kuće, Vještiva Mićo, izbačen radi krštenja djeteta u crkvi, Miler Anica iz Djakova, svojevrijem napustila organizaciju i vratila se k crkvi. Takovih i sličnih primjera ima mnogo više, koji govore koliko se ta vjerska nastojenost uvriježila kod nekih naših komunista, a naročito kod domaćih građana. Konkretni primjer o tome govori slučaj partijske organizacije u Gorjanima, koja broji 52 člana. Od toga su 50 članova naseljenici, a dva člana su domaći i ta dva domaća pristalice su religije.

Naročito se ta vjerska djelatnost osjeća u djelovanju kod školske djece, pa i omladine. Možemo slobodno reći, da više od 60% školske djece pohađaja vjeronauk, a da naši komunisti, prosvjetni radnici pri tome ostaju pasivni, a čak šta više ima dosta slučajeva da baš ti prosvjetni radnici omogućavaju, da se ta vjerska djelatnost u neku ruku proširi na školsku djecu. O tome najbolje govori slijedeći primjer. Učiteljica u Djakovu Valečić Vera, kompletno s djecom iz svoga razreda došla pred crkvena vrata i predala ih župniku Jelenčiću¹², kako bi on s njima mogao održati vjeronauk. Bjelomarić Josipa, učiteljica u Forkuševcima, također ne vodi računa o tome, da joj djeca u dane vjerskih praznika dolaze u školu. Bilo je takovih slučajeva, da joj u te dane ne dodje ni jedno dijete u školu, a da o tome nije nikoga izvjestila. Učitelj Kopljar Šimo, koji je ujedno predsjednik općinskog komiteta omladine u Semeljcima, prije pola sata ili jedan sat završi školsku nastavu, a ostatak vremena daje župniku na raspolaganje, kako bi isti mogao održati vjeronauk s djecom u crkvi. Ovo je izgleda lični dogovor između učitelja Kopljar Šime i popa Kolarević Marka.

Još žalosniji primjer je Osmoljetka u Gorjanima, skoro sva djeca pohađaju vjeronauk i pozdravljaju s pozdravom „faljen isus”. Kako i ne bi, kad na ovoj školi imamo 12 učitelja i nastavnika čistih klerika, koji svakodnevno pohađaju crkvu i omiljeni su prijatelji župnika Vecenc¹³ Josipa, na čelu s direktorom Osmoljetke Berc Josipom, koji kao dobar i odan vjernik u svojoj uzdi čvrsto drži ostali nastavni kadar. Žalostan slučaj da na ovoj osmoljetki nemamo ni jednog komunista. Ukoliko i bude koji komunista premješten na ovu osmoljetku, direktor Berc ga brzo ekspedituje, pod izgovorom da nema stana, da ne može tu djelovati i sl. Kakova je situacija na ovoj osmoljetki

---

12 Jelenčić Marijan, župnik u Đakovu.

13 Krivo navedeno – Vincens Josip.

najbolje se vidi i po slijedećim primjerima: Ako upitate bilo koje dijete, kako ga učitelj uči da pozdravlja, odgovorit će vam: „Uči me da pozdravljam s faljen isus”. Mladi učitelj s ove osmoljetke Jelača Milan pokušao je da radi s omladinom u selu, svirajući im na zabavama i sl., ali mu je ovo direktor Berc izričito zabranio. Na ovoj osmoljetki nalazi se kao učiteljica i žena sekretara općinskog komiteta Rajković Slavka, koja je nemoćna da bila šta učini, obzirom da je svi na čelu s direktorom preziru i izbjegavaju.

Direktor škole Josip Berc i učenici ispred stare školske zgrade

Često puta i naši komunisti u ovom selu imaju okapanja sa svojom djecom zbog pohađanja vjeronauka i crkve, što znači da učitelji tjeraju djecu na vjeronauk, a roditelji zabranjuju. Najbolji primjer o tome govori slučaj Jakšić Sobe, člana SKJ, da je svoje dijete istjerala sa časa vjeronauka, zbog čega je došla u konflikt s učiteljem.

Ovo su samo pojedinačni primjeri, a ima ih mnogo više, gdje djeca masovno pohađaju vjeronauk. Istina, kler se tu služi raznim manevrima, koja su

inače pogodna za djecu, kao na pr. dijeljenje bombona, pričanje raznih priča i slične popovske izmišljotine, kao igranje nogometa i dr.

Omladinske organizacije također su problem. Partijske organizacije svakodnevno diskutuju i pronalaze forme rada s omladinom, no nažalost do sada nema nikakvog uspjeha. Kulturno umjetničko društvo „Ivo Lola Ribar” u svojim redovima nema takorekuć ni jednog omladinca. Ako se pitamo i pogledamo, gdje je ta tolika omladina, onda ćemo vidjeti da pretežni dio te omladine boravi svakodnevno u crkvi, okupljeni u pjevačkim zborovima i sl. To nije primjer samo u Đakovu, takovih i sličnih primjera ima i u drugim selima. Najbolje o tome svjedoči primjer župnika iz Piškorevaca Nikolin Matije, koji okuplja omladinu oko sebe, uči ih pjevati, igrati nogomet i sl. Sve su ovo promjene koje nam govore, da kler ima i te kako jak utjecaj na našu omladinu, a da i ne govorimo o starijima, koji se već prekaljeni u religioznom shvatanju.

Imali smo i takovih slučajeva, da komunisti zajedno sa svećenicima kartaju za novac. Konkretni slučaj sa predsjednikom Poljoprivredne zadruge iz Tomašanaca – Dragojlović Nikolom, članom SKJ, koji je sa još nekoliko seljana iskartao župniku Kolarević Marku iz Semeljaca oko 5.000 dinara. Jasnno, o tome pišu i novine. Podnijeta je prijava sucu za prekršaje, s ciljem da se ovakovi kazne, medju kojima i župnika Kolarevića, ali se onda mora kazniti i komunistu Dragojlovića.

Inače je kler na ovom području vrlo aktivan u svom propovjedanju, gdje putem pričanja raznih lažnih pričica uspjevaju prikupit masu oko sebe, a za ovo upotrebljavaju svoje ljude, koji imaju najviše smisla i dara za pripovjedaње.

Po tim našim selima ovoga područja ima priličan broj tih uglednijih ljudi, kao liječnika, veterinara, klerikalno nastrojenih, što daje povoda našim seljcima koji i onako govore, kad oni tako pametni ljudi mogu vjerovati i ići u crkvu, onda možemo i mi.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Nepotpisano!

SUMMARY

Sladana Josipović Batorek

RELATIONSHIP OF THE COMMUNIST AUTHORITIES TOWARDS
THE RELIGIOUS PRACTICE IN THE AREA OF THE MUNICIPALITY ĐAKOVO
BASED ON THE EXAMPLE OF THE „REPORT ON THE WORK AND INFLUENCE
OF THE CLERGY” FROM 1955

This article presents the document „Report on the Work and Influence of the Clergy” from 1955 relating to the area of the then municipality Đakovo in its full and original form. The Report analyses the influence of the Catholic Church in the local population, with a special emphasis on certain aspects of religious practice, mostly regarding the celebration of parish feast days. Participation of the members of the League of Communists in the mentioned religious manifestations and rites is emphasised as an especially negative phenomenon. Although it is not particularly lengthy, the document is very illustrative in terms of depicting the relationship of the communist authorities towards the Catholic Church and the methods of monitoring of its actions at the local level with the goal of finding effective means for repressing its influence among the population.